СЕКЦІЯ № 2. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

УДК 336.1:352

Ганін В. І.
професор кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
кандидат економічних наук

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОДОЛАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В системі заходів щодо подолання макроекономічної нестабільності важливого значення набуває стійкість державних фінансів. Необхідність запобігання кризовим явищам у фінансовій системі країни потребує фіскальної концентрації усіх фінансових ресурсів держави, в тому числі і фінансів місцевих органів влади. В умовах економічної невизначеності та нестабільності забезпечення стійкості місцевих фінансів дозволяє протидіяти ризикам фіскального та монетарного характеру, своєчасно і адекватно реагувати на виклики і загрози на усіх рівнях. З 2015 р. Україна взяла курс на децентралізацію, основною метою якого є збільшення фінансових ресурсів місцевих органів влади. Відповідно до п. 17 «Стратегії розвитку Україна 2020» питома вага місцевих бюджетів становитиме не менше 65 відсотків у зведеному бюджеті держави [1].

Серед інструментів захисту національної економіки набувають важливого значення інструменти фінансової децентралізації. Така концепція передбачає, що розподіл витратних повноважень і джерел доходів між рівнями управління переміщується до органів місцевої влади відповідно до їхньої компетенції [2, с. 276].

Не зважаючи на проголошені цілі, фактичний стан формування доходів місцевих бюджетів не відповідає поставленим завданням (табл. 1).

Таблиця 1.

Фіскальний коефіцієнт і фіскальна автономія органів місцевого самоврядування в Україні

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Фіскальний коефіцієнт (частка податкових надходжень місцевих бюджетів у загальному обсязі їх доходів)	37,7	33,3	40,1
Коефіцієнт фіскальної автономії органів місцевого самоврядування (частка податкових надходжень місцевих бюджетів у загальному обсязі податкових надходжень)	23,8	19,3	22,6
Частка податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП, %	5,5	4,9	6,2

За останні роки рівень бюджетної централізації збільшився з 76,2 у 2014 р. до 77,4 % у 2016 р. Головним джерелом, що забезпечує формування доходної бази місцевих бюджетів, залишаються трансферти із державного бюджету. У 2016 р. обсяг трансфертів місцевим бюджетам становив 195,4 млрд грн. проти 130,6 млрд у 2014 р. Отже, незважаючи процеси децентралізації, ресурсна база місцевих бюджетів не відповідає їх фінансовим потребам.

У структурі доходів місцевих бюджетів найбільша частка припадає на податок на доходи фізичних осіб. У 2016 р. частка податку на доходи фізичних осіб склала 53,8 %. Згідно із ст. 66 Бюджетного кодексу України до загального фонду міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад зараховується 60 % податку на доходи фізичних осіб [3]. Другим за обсягом податкових доходів до місцевих бюджетів є традиційно податок на майно. У 2016 р. частка цих доходів у податкових доходах місцевих бюджетів становила 17,0 %. Слід відзначити, що за останні роки спостерігається суттєве підвищення

ролі місцевих податків та зборів. Якщо у 2014 р. частка місцевих податків та зборів склала 9,2 %, тоді як у 2016 р. вона зросла до 28,8 %.

Незважаючи на зростання доходної частини, місцеві бюджети залишаються у значній мірі дотаційними. Основна стаття дотацій – це субвенції на фінансування соціальних заходів, зокрема на допомогу малозабезпеченим сім'ям, інвалідам, а також на компенсацію видатків на оплату житлово-комунальних послуг. На ці цілі у 2016 р. було спрямовано відповідно 47,2 і 44,1 млрд грн.

Таким чином, на сучасному етапі соціально-економічного розвитку місцеві органи самоврядування не володіють достатніми фінансовими ресурсами, які необхідні для виконання покладених на них законодавством зобов'язань. Основним бюджетоутворюючим податком, що формує основну частину доходів місцевих бюджетів, залишається податок на доходи фізичних осіб. Бюджетна децентралізація передбачає розширення бази дохідної частини місцевих бюджетів. Законодавчі введення до Бюджетного кодексу України не спромоглися змінити ситуацію щодо джерел формування доходів місцевих бюджетів. У зв'язку із цим проблема бюджетної системі у розрізі посилення процесів децентралізації залишається невирішеною.

Література:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

2. Єфименко Т. І. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки / Т. І. Єфименко ; ДННУ «Акад. фін. управління». – К., 2016. – 447 с.

3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua /laws/show/2456-17.